

De houding van Dr. J. van Lonkhuyzen.

Het kan onzen lezers niet onbekend zijn, dat er in de Chr. Ger. Kerk in Amerika een kwestie is, welke dezelfde kerkrechtelijke beginselen raakt als die, welke omtrent de Synode van Assen in het geding zijn. Gewoonlijk wordt die daar aldus geformuleerd: heeft de Classis het recht een kerkeraad af te zetten? Twee rapporten werden voor de Synode, welke thans gehouden wordt, uitgebracht. Men spreekt wel van een richting-Prof. Heijns, wier meening is neergelegd in het advies van Prof. Ten Hoor en Dr. G. D. de Jong en welke parallel loopt met de kerkrechtelijke beslissing van Assen en een richting-Dr. J. van Lonkhuyzen, welke gevoelen belichamt werd in het advies van Dr. H. H. Meester en Dr. K. W. Fortuin. De richting-Prof. Heijns heeft een talentvol verdediger gevonden in Dr. G. Hoeksema (niet te verwarren met den schismatische predikant H. Hoeksema). Hoe sterk beide richtingen haar oordeel ook bepleiten, vrees voor scheuring bestaat er gelukkig niet. Gevraagd, wat Dr. Van Lonkhuyzen doen zal, indien de Synode zich niet aan zijn zijde schaart, antwoordt deze in „Onze Toekomst“:

„Iemand vraagt ons wat we zullen doen als de komende Synode eens besluit in zake de afzetting door meerdere vergaderingen, dat dit wel kan? Dan doen we wat onze studiegenoot, Dr. Van Es van Leeuwarden, deed op de Synode van Assen, dan „conformeerden we ons met behoud van eigen gevoelen“. Als Gereformeerden leggen we ons bij een besluit van de Synode neer, tenzij het tegen een uitgedrukt woord Gods of de aangenomen Kerkenorde ingaat. En bespreken andere kwesties, die er nog in menigte zijn. Dit is niet het enige punt waarover te spreken of te schrijven valt. Maar vergeet aan de andere zijde niet, dat zulk een quaestie als hier in geding is, niet is uitgemaakt met een synodaal besluit. Dat wordt alleen uitgemaakt door diepe principieele studie en wederkerige overtuiging.“

HEPP.

PERS-SCHOUW.

„Met en met twee maten“.

Men kent de aanklacht, dat de predikanten, die nu bezwaard zijn, gemakkelijker behandeld worden, dan Dr. G. Deze laatste zegt het ook, niet eens zoo heel zacht, dat de aanklacht juist is: men meet met 2 maten. Dat gaat dan ongeveer in dezen trant (natuurlijk is dit een samenvatting, maar de termen zijn getrouw weergegeven naar een zijner publieke redevoeringen):

Men spreekt van conformeerden. Dr. Koppelaar heeft men gelegenheid gegeven om een gravamen in te dienen. Maar hoe kan hij dat, als de synode eenmaal zei, dat haar opvatting de waarheid is en bindend? Kan hij een gravamen indienen, of God wel bestaan? Hetzelfde geschiedde met ds. v. Duin en Smelik. Alleen, zij mogen hierover niet preken. Maar is dat geoorloofd? Als Geelkerken het maar niet van den preekstoel had gezegd, heeft men bewoerd. 't Is het reinste Jezuitisme.

Deze laatste opmerking is toch niet erg vriendelijk voor „De Maasbode“, die hetzelfde betoog heeft gehouden.... Enfin. We luisteren verder:

Maar hoe moet het dan met gewone leden of met onderlingen, die zich niet conformeerden? Gevoelt ge het door en door onwaarschijnlijke? De eenige, met wien men geen faciliteiten heeft willen gebruiken, is de man, die voor u staat, die zonder voorbehoud moest onderteekenen....

Natuurlijk kwam er nog meer. Zelfs sprak de redenaar van „gegoochel“.

Daarom haal ik, tegenover dit meetings-geklag, naast Prof. Grosbeide van de vóór-vorige week, ook nu Prof. Kuiper aan in „De Heraut“.

Zij, die deze vraag stellen, vergeten echter, dat de bedoelde gevallen niet gelijk staan. De zaak van Dr. Geelkerken was voor de Generale Synode gebracht. Hij had gelegenheid ontvangen zijn opvattingen voor de Synode uiteen te zetten en te verdedigen. Over die opvattingen heeft de Synode uitspraak gedaan; ze verklaarde dat Dr. Geelkerken geen enkel ernstigen grond voor deze opvattingen had aangevoerd en datgene wat de schrift ons klaar en duidelijk leerde, toch disputabel stelde. De Synode mocht daarom eischen, dat hij zich zonder voorbehoud conformeerden zou met haar beslissing. Ze kon niet toelaten, dat de zaak, waarom het ging, nog eens aan een nieuwe commissie (en onderzoek werd opgedragen. Ze had dan haar eigen arbeid, waaraan weken besteed waren, ongedaan gemaakt.

Maar de Synode heeft meer gedaan dan dit. Ze heeft ten slotte twee resoluties aangenomen, die voor onze Kerken de gedragslijn bepaalden, wanneer bleek, dat iemand met haar beslissing inzake Genesis 2 en 3 het niet eens was. Ze heeft in de eerste plaats uitdrukkelijk uitgesproken, dat hare bedoeling allerminst was hare beslissing gelijk te stellen met Gods Woord, want dat elke uitspraak eener Synode altoos appellabel blijft aan de Heilige Schrift. Het recht van ieder om een bezwaar in te dienen, werd dus uitdrukkelijk gehandhaafd. De Synode kon ook niet anders, want hier gold het een der hoofdbeginselen van het Protestantisme. Een absoluut en onfeilbaar gezag heeft de Synode niet. Maar evenzeer was het duidelijk, dat, zolang deze beslissing der Synode niet was herroepen, elk ambtsdrager gehouden is zich daaraan te onderwerpen en niet openlijk mag optreden om tegen zulk een dogmatische beslissing in te gaan. Vandaar dat de Synode in de tweede plaats bepaalde, dat predikanten, die zich openlijk aan de zijde van Dr. Geelkerken schaarden, door de Classis, waartoe ze behoorden, vermaand en, als ze niet luisteren wilden, afgezet mochten worden.

Ons onderteekeningensformulier bindt de predikanten in dit opzicht. Niet het hebben van een gravamen of bezwaar tegen de leer der Kerk, maar wel het publiek drijven van dit bezwaar, kan in de Kerk niet worden toegelaten.

Aan deze dubbele beslissing nu waren de Kerken en ook de Deputaten der Synode gebonden. Vandaar dat ze wel eischen van de predikanten, die bleken bezwaren te hebben, dat ze als ambtsdragers zich met de beslissing der Synode zouden conformeerden, maar tevens toelieten, dat zij het bezwaar, dat ze hadden, langs kerkelijken weg aan het oordeel der Synode zouden onderwerpen, d. w. z. op de manier in het onderteekeningensformulier voorgeschreven. Voorzover zulke gevallen dusver aan de orde kwamen, bleek, dat dit bezwaar niet heel de beslissing der Asser Synode gold, maar alleen de beslissing inzake „de slang en haar spreken“. Men meende gronden te hebben aan de Schrift ontleend om tegen die beslissing op te komen. Zulke gronden aan de Schrift ontleend, waren door Dr. Geelkerken juist niet aangevoerd. Hij stelde bovendien ook niet alleen de slang en haar spreken, maar al de bijzonderheden in het Paradijs-verhaal „disputabel“. De gevallen stonden dus niet gelijk. Het recht om langs kerkelijken weg hun bezwaar bij de Synode in te dienen en aan haar oordeel te onderwerpen, mocht aan deze predikanten niet worden onttogen. Van een openlijk zich scharen aan de zijde van Dr. Geelkerken was in de hier bedoelde gevallen ook geen sprake. Dan zouden de Deputaten der Synode zeker een ander advies hebben gegeven.

Of het helpen zal???

Het optreden van ds. Buskes.

Eenige weken geleden haalde ik even de rede aan die door ds. Buskes voor hoorders uit Amsterdam-West gehouden was, en waarvan „De Standaard“ een niet-weersproken verslag had gegeven. Ds. Buskes meent, dat ik van wat hij bedoelde, geen zuiver beeld gegeven heb. In een particulieren brief formuleert hij zijn bezwaar aldus:

„I schrijft, dat ik de uitlegging van Gen. 3 behandelde wil door een verwijzing naar Op. 20. Dat is niet waar. De verwijzing naar Op. 20 heb ik alleen bedoeld om 't onderscheid tusschen vorm en inhoud te laten zien. 'k Heb juist gezegd, dat ik dit voorbeeld gaf los van de kwestie van Gen. 3. 't Verslag geeft trouwens geen grond voor wat 't zegt.“

Omdat ik de copie voor „De Reformatie“ deze week op reis schrijf, heb ik thans geen nummer van het blad in mijn bezit, waarin „De Standaard“ aangehaald werd. Ik meende me te herinneren, dat ds. B. gezegd had: over Openb. 20 werd indertijd verschil in uitlegging openbaar, dat toen volgaarne geduld werd; maar over Gen. 3 wordt geen verschil van exegese toegelaten. Maar we geven graag hier ds. Buskes' meening weer, ook al blijf ik van meening, dat wat hij hier zegt, niet minder voor bestrijding vatbaar is. „Vorm en inhoud“ — men leze daarover elders in ons blad. „Vorm en inhoud“ — die tegenstelling wordt telkens te berde gebracht bij de opsomming der bezwaren tegen de synodale beslissing inzake Genesis 3. En ds. Buskes zegt nu, dat hij onder het licht van deze tegenstelling nu ook Openb. 20 heeft behandeld. Inhoeverre ik hem dus onrecht deed — ik verklaar eerlijk er niets van te begrijpen. Want de rede stond niet los van Genesis 3. En de kwestie „vorm en inhoud“ werd juist om Gen. 3 besproken.

En overigen — wie over Gen. 3 handelen wil, moet niet over Openb. 20 spreken, eer hij het zoo diepgaand verschil tusschen den „vorm“ eener apokalyps (Openb. v. Joh.) en een „historisch boek“ heeft aangevoerd. Anders blijft men buiten de kwestie van den dag om gaan. Ik kan ook wel een pleitrede opstellen voor een man, die van moord is aangeklaagd en dan zeggen: wordt dat niet geduld? Maar andere rechters hebben er volmaakt vrede mee, dat de een liever Portorico rookt en de ander liever B. Z. K. prulmt. Maar ik zou dan toch eerst moeten duidelijk maken, dat de houding tegenover het verschil in keuze van tabak en tabaksgebruik op één lijn staat met de taxatie van Iemands erkenning of niet-erkenning van anderzamen leven.

Grappes? Neen, neen. — 't Is me volle ernst. Ik geloof, dat ook ds. Buskes vergelijkingen trekt, die in het conflict der Geelkerken bezijden de vraagstukken gaan.

Ten overvloede haal ik nog een knipsel voor den dag uit een verslag van de rede van ds. Buskes, te Rotterdam gehouden. Dit verslag staat in zijn eigen Kerkbode en zal dus wel heeltemaal zijn erkenning vinden. Daar lees ik:

Maar wat moet nu in een bindende belijdenis worden opgenomen en wat niet? Moeilijke vraag. Wij voor ons, aldus spr., moeten een zekere vrijheid laten, een grens trekken is zoowel voor ons bezwaarden moeilijk, als voor de broeders, die het wel met Assen eens zijn. Spr. noemt eenige voorbeelden. Da Costa en Kuiper beiden bogen voor het gezag van Gods Woord, maar welk een verschil in hun opvattingen en uitleggingen van Openbaringen 20 (het duizendjarig rijk). In zulke dingen mag de kerk niet zeggen: dit of dat is de klaarlijkste opvatting van de Schrift. Toch is dit telkens in de geschiedenis gebeurd, en werd de opvatting der kerk gedekt met het woord: Schriftgezag.

Is dit niet dezelfde redeneering, als die, welke ik bestreed? Ik vergeet niet, dat officieel ds. Buskes oordeerde over Schriftgezag. Maar het ietwat onverkwikkelijke dehaliet wel zien, dat men de rede hooft met gedachte aan Assen. Welnu, wie dan meent, dat een onderscheiden exegese van de 1000 jaar uit Openb. 20 op één lijn te stellen is met de kwestie van geloof, of niet-geloof aan wat de H. Schrift ons zegt, die vergist zich. Ds. Buskes ziet dat natuurlijk even goed als ik. Maar dan moet hij Openb. 20 (dat alle uiteenlopende exegeten toch willen gelooven) maar liever laten liggen, en aan de hand van de synodale rapporten ons doen zien, dat de synode ongelijk had, toen ze zeide, dat het in het geding-Geel-

kerken niet liep over tweeërlei exegese, doch om aanvaarding of niet-aanvaarding van wat de H. Schrift zegt. Dan alleen houdt ds. Buskes voet bij stuk. Maar nu rede-neert hij om de zaak heen. Of anders, begrijp ik er niets meer van.

Bijkomstigheid of niet?

In de „Geref. Kerkh.“ van de Geref. kerk van Amsterdam-Zuid maakt de heer v. K(erkhof) enkele zeer juiste opmerkingen. Hij wijst erop, dat men van de zijde van dr. Geelkerken het geschil zoo onbetekenend noemt, alleen maar opgeblazen door de synodale machthebbers:

Het heele geschil — zoo zegt men — bestond slechts hierin, dat Dr. G. de uitspraak der Synode betreffende Gen. 2 en 3 wilde gebracht zien voor „eene commissie tot uitbouw der Belijdenis op het punt van Schriftbeschouwing“, terwijl de Synode hierin niet wilde toestemmen. Dat was nu alles. Niet meer dan „een verschil van beleid voor den verderen wet tigen uitbouw onzer Belijdenis“.

Van meer dan één kant, laatst nog in den Open Brier der Synode, is reeds opgemerkt, dat indien het verschil inderdaad zoo gering was, het dan aan Dr. G. (en zijn kerkeraad) had betaamd zich naar de Synode te schikken, en dat hij niet mocht eischen, dat de Synode zich in haar oordeel over de wijze van uitbouw der Belijdenis naar zijn wenschen zou voegen. Al worden de dingen in een plaatselijke kerk wel op hun kop gezet, zoo behoeft dat daarom toch nog niet te geschieden in de nationale vergadering der kerken.

Indien dr. Geelkerken zijn zin had gekregen, had hij dan wel kunnen onderteekenen? vraagt de schrijver. En terecht. Nu heet het (zie ds. Buskes) de kerk moet niet allerlei bijzonderheden vastleggen. De synode zegt: dat vinden we ook; we spreken dan ook slechts over de hoofdzaak. Maar dr. Geelkerken zeide: eerst studeeren en dan de resultaten onderteekenen! Dus toch wel weer bijzonderheden vastleggen? De heer v. K. zegt:

Daar komt nog bij, dat het niet valt in te zien hoe Dr. G., zonder zijn eigen standpunt te verlaten, ooit formeel zou kunnen bewilligen in een concrete confessionele uitspraak, speciaal aangaande de bekende bijzonderheden uit de Paradijs-geschiedenis.

En tenslotte volgt deze volkomen juiste conclusie:

Een jaar lang heeft Dr. G. tegen de meerdere vergaderingen met hartstocht gestreden om zich toch maar los te wringen van den eisch, dat hij een woord van twee letters spreken zou. Van zijn hand verliet een heele reeks vlugschriften de pers, waarin het geschil steeds stiever in het wetenschappelijk kader werd gezet, en waarin het ten slotte geformuleerd werd in de tegenstelling tusschen „mechanische binding of organische vrijheid inzake Schriftbeschouwing“. Aan den vooravond der beslissende zittingen der Synode neemt een ouderling in het midden der gemeente het woord, om de vraag op te werpen, of het eigenlijk wel moreel hoogstaand is van Dr. G. te verlangen, dat hij door onderteekening der voorgedragde verklaring „in 4 dagen geheel van overtuiging verandert“. Is het antwoord niet op tijd ter Synode — „er komt van wat wil“. „Alles ten spijt zullen wij voor en achter u gaan staan“. En als dan de Synode bij onderteekening der verklaring persisteert, is het laatste woord van Dr. G., dat de Synode zulks voor hem en iederen Gereformeerden geloofsvrij te meer onmogelijk maakt, doordat zij niet weten wil van een opnieuw in dispuut brengen der aanhangige zaken.

Het was dus reeds onmogelijk, maar het werd nu nog „te meer“ onmogelijk en zelfs wordt zoover gegaan, dat de weigering wordt gegrond in het Gereformeerde geloofsbewustzijn. Na dit alles dan te lezen, dat het heele geschil ten slotte slechts de wijze van uitbouw der Belijdenis maakte, doet wel zeer zonderling aan.

Eerst waren het diepe problemen, gelijk dr. G. zelf schreef. En later: een onbetekenend verschil.

De brochure van dr. v. Lonkhuyzen.

Ook Amerika heeft zich in het geding geworpen en het zwaard van dr. v. Lonkhuyzen, die een brochure schreef tegen de door de synode gevolgde manier van afzetting der kerkeraadsleden van Amsterdam-Zuid, bracht aan de tegen de synode optredende groep, naar verzekerd wordt, krachtige hulp. Dr. S. O. Los van Den Haag acht evenwel de brochure zeer ongelukkig, omdat ze bestrijdt, wat niet geschied is. Dr. Los zegt in „Haagach Kerkbl.“:

Deze brochure komt ons voor niet te zijn een berg, die een muis haart, maar omgekeerd een muis, die een berg haart. De schrijver maakt zelf de kwestie, waarover hij schrijft, door op pag. 7 een kleine verandering aan te brengen in het synodebesluit, door in plaats van afzetting van „medewerkende onderlingen en diakenen“ te lezen: „afzetting van den Kerkeraad van de Geref. Kerk te Amsterdam-Zuid“. Die kleine fout is oorzaak, dat de schrijver onze kerken in 79 bladzijden beschuldigt het recht der plaatselijke kerk te hebben aangerand, want volgens hem heeft de synode een kerkeraad afgezet, hetgeen de betrokken gemeente had moeten doen.

Had Dr. L. het synodebesluit goed gelezen, en daarin art. 79 van de Dordtsche kerkenorde, waarin staat: „de onderlingen en diakenen die een grove zonde bedrijven, zullen terstond door voorgaand oordeel des kerkeraads, derzelver en de naast gelezene gemeente van hun dienst afgezet worden“, zijn brochure ware zeker niet geschreven. Immers, wat twee kerkeraaden samen doen mogen, mag toch zeker wel een classis of een synode, aan welke de classis haar werk heeft overgedragen, doen.

Gelijke opmerking vinden we in de „Utr. Kerkh.“ (het gesprek van dr. Kaajan):

Jurisconsultus.

Ik heb gelezen, dat een Synode volgens Gereformeerde Kerkrecht geen kerkeraaden mag afzetten.

Ik weet het. Ook Dr. J. van Lohhuysen heeft dit in zijn brochure beloofd. Maar zijn beschouwing is uit historisch oogpunt onjuist.

Allereerst, de Asser Synode heeft geen Kerkeraden, maar kerkeraadsleden, weerspannige kerkeraadsleden, afgezet. Maar al had zo heel den kerkeraad moeten afzetten, dan was dit nog niet met de historie in strijd geweest. Dr. van Lohhuysen zegt, dat het zwijgen der Kerkenorde over afzetting van een kerkeraad boekdeelen spreekt. Maar ik vind, dat heel dit zwijgen niets zegt. Onze Kerkenorde geeft slechts eenige hoofdlijnen, eenige rechtsbeginselen en stippelet met alles uit. Ze laat veel aan de prudentie en de wijze voorzichtigheid der kerkelijke vergaderingen over.

Tenslotte merkt dr. Los nog op:

Maar laten we een oogenblik aannemen, dat de synode te Assen den weg, door Dr. L. als de gereformeerde aangewezen, gevolgd had, welke zouden dan de gevolgen geweest zijn?

Dan had volgens pag. 43 van de brochure, evenals in 1619 te Rotterdam, de synode een formulier moeten opstellen, en dat laten voorlezen aan het deel der gemeente, dat haar getrouw blijft. In dat formulier kwam de uitdrukking „mits dezen“ voor, „de ouderlingen en diakenen, die met voorzede (remonstrantie) verlaten kerkdienaren tot nog toe in de kerkgezelligheid gebleven hebben, zullen van hun tegenwoordige diensten worden verlaten gelijk ze ook van de zelve verlaten en ontslagen worden mits dezen“. Al zit de gemeente er zwijgend bij, zij verriicht toch de handeling van het afzetten, zegt hij. Dan zou alles zuiver gelopen zijn.

Ook dan waren de getrouw gebleven kerkeraadsleden niet mede afgezet, maar in hun ambt gehandhaafd. Ze zouden tot de gemeente, die hen gevolgd was, gezegd hebben: ons college is door de afzetting van onze medebroeders onvolledig geworden, wijs gij dus andere broeders aan, die wij tot ambtsdragers benoemen kunnen.

Dit is precies dezelfde weg, die te Amsterdam-Zuid gevolgd is. Alleen is er geen formulier, maar een besluit van de synode voorgelezen door de getrouw gebleven kerkeraadsleden aan het deel der gemeente, dat hen gevolgd was. Daarop is dit synodebesluit door beiden aanvaard en hebben er nieuwe verkiezingen plaats gehad.

In 1834 en 1836 zette een classicaal bestuur niet alleen den kerkeraad of een deel daarvan af, maar trad dan aanstonds in zijn plaats op om te doen wat des kerkeraads is. Daaruit ontsproot de verdrukking, waaronder onze vaders zoo bitter geleden hebben.

Maar in 1926 draagt de synode op aan den kerkeraad van Amsterdam, om met de broeders ouderlingen uit Amsterdam-Zuid, die aan de openbare scheuring niet deel namen, ten spoedigste tot het verkiezen van nieuwe ambtsdragers over te gaan, deze te bevestigen in hun ambt en aldus den kerkeraad van Amsterdam-Zuid opnieuw te formieren. Niemand denkt er aan, om de plaatselijke kerk van Amsterdam-Zuid te gaan besturen en hare goederen zich toe te eigenen. Integendeel acht de synode, dat die kerk nog bestaat en dat zij nog ambtsdragers heeft, die haar kunnen leiden. Alleen wogens haar zwakte, na de gedwongen ontsluiting, wordt haar de hulp aan-

geboden van de naastbijgelegen zusterkerk. Die hulp is geboden en nu joopt alles weer in 't gader, want de herstelde plaatselijke kerk met hare kerkeraadsleden vraagt thans de hulp van alle zusterkerken om hare financiën te herstellen.

Waar is hier de hiërarchie? Wanneer is de plaatselijke kerk in haar rechten verkort? Wie denkt er aan haar te verdrücken?

Lood om oud ijzer, zou men zeggen.

K. S.

BOEKBESPREKING.

„Benty van Hooghvelden“, door F. Kragt Haz.

Als derde deel van de „Christelijke Bibliotheek“ van den heer G. F. Callenbach te Nijkerk verscheen het bovengenoemde boek. De onslag is iets nieuws, maar kan ons toch niet heeltemaal bekoren; het zilver op den lichtbrunnen rug komt niet helder genoeg uit, evenmin het zilver op het lichtblauwe titelblad. Het dikke boek van bijna 300 bl. is overigens keurig uitgegeven. De onbekende schrijver weet boeiend te vertellen, maar aan het einde vragen wij ons toch af, of de titel niet eerder Frits van Oostern dan Benty van Hooghvelden had kunnen zijn. Deze Frits doet zeer onsympathieke en dwaze dingen; het tafereel van het bruggetje en den tuin met name is om verschillende redenen onmogelijk naar Trouwens de handelingen van Frits zijn niet zoo, als men van een jongeman van zijn jaren en groote ontwikkeling rechtmatig mag verwachten. Dan doet de veel jongere Benty verstandiger. Het is een Christelijk boek. Het schijnt ons evenwel toe, dat de jonge meisjes wat al te vroeg praten. De afloop van de geschiedenis is zooals verwacht kon worden. Men zal het boek met genoegen lezen.

J. D. WIELENGA.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Amsterdam-Zuid: H. S. Bonna, te Leeuwarden en G. v. Duinen te Schiedam.
Bierum: S. P. Vermeer, te Oudendorp en F. Wiersma te Oosterbierum.
Middelburg (vac. L. Bonna): G. Laarman, te Klundert en A. Thielens, te Maastland.

Beroepen te:
Bokzyl en Oldeboorn: cand. A. Dondorp, te Utrecht.
Bunnik: S. Westink, te Zutphen.
Eijnaard, Helmond, Raamsdonk e.a. en Woudenberg: D. J. B. Allaart, theol. doct., te Oegstgeest.
Krommenie: D. J. B. Allaart, theol. doct., te Oegstgeest.
Kollumerpomp: cand. J. Smelik, te Hillegom.
Loenen a. d. Vecht: Dr. C. Veltenaar, te 't Gravenhage.
Middelburg (vac. L. Bonna): G. Laarman, te Klundert.
Meliskerke: W. Doornbos, te Melwolda.
Rhoon: J. v. d. Berg, te Eindhoven.
Utrecht (vac. Dr. J. C. de Moor): Dr. C. Bonna, te Zwolle.
Warffum: W. H. v. d. Vegt, te Drachtster Compagnie.
Zaandam: C. J. Wielema, te Zierikzee.

Aangenomen naar:
Rozenburg: D. G. A. Brogwer, te Paasenda Moddergat.

Bedankt voor:

Barendrecht: J. G. Feenstra, te Scherpeningen.
Laren (N.H.): J. Gillebaard, te Noord-Scharwoude.

Intrede te:

Urkeshorn: cand. B. Bonna, Tekst: 1 Cor. 1:17-18.
Haarlem: J. W. Siertsema, Tekst: Jes. 62:1.
Zwolle: Dr. J. Thys, Tekst: 2 Joh. 9.

Afscheid van:

Amsterdam: W. J. J. Veltens, Tekst: Ps. 119:28.

Cand. tot den H. Dienst: Cand. F. Hoeselina, van de V. U., werd door de classis Winschoten van de Geref. Kerken preparatoir geëxamineerd en niet algemeen stemmen beroepbaar verklaard. Gaarne zal de heer D. des Zondags de kerken dienen en over korten tijd gaarne een eventueel beroep in overweging nemen.

Adres: Hoogkloot 3, Winschoten.

Cand. J. E. de Gier, te Waarier, beroepen predikant bij de Geref. Kerk van Oud-Loosdrecht, is na petemplex examen toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten.

Cand. J. Meynen, Oude Utrechtse weg 3, te Baarn, na preparatoir examen beroepbaar verklaard in de Geref. Kerken, neemt eerst over enkele maanden een beroep in overweging.

CHRL. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

De Krim: H. C. Bines, te Murmerwoude.
Haarlem (de pred. pl.): A. M. Berkhoff, te Amsterdam.
Zwijndrecht: J. P. Meijering, te Nieuwpoort.

Aangenomen naar:

Zest: A. Zwiep, te Hillegom.

Bedankt voor:

*Gravendeel: A. Zwiep, te Hillegom.
Maasland: J. R. G. Croes, te Bunnik.
Meppel: M. Holtrop, te Urmum.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Aagtekerke: A. de Blois, te Birkeland.

NEDERLANDSCHE HERVOORMDE KERK.

Beroepen te:

Den Helder (Evangelisatie): J. de Pree, te Weert.
Folgensland (vac. W. Voorz.): J. H. Binnik, te Meppel.
Loenen a. d. Veltuwer: W. C. Posthumus-Meyjes te Nijmegen.
Overdinkel (doez.): cand. J. v. Dijk D.J., te De Steeg.
Oudorp: S. Romer, te Doornspijk.
Roodeschool (doez.): R. H. Evenhuis, pred. voorganger b. d. Evangelisatie te Winschoten.
Vlaardinga (vac. J. Kat): D. J. v. d. Graf, te Hadderkerk.

Bedankt voor:

Alfort en Appeltorn: J. C. Fontein, te Hornum.
Barchem: J. L. Faber te Zutphen.
Bergambacht: J. H. Koster, te Montfort.
Echteld: H. v. Dijk, te Wageningen.
't Gravenhage en Wieldrecht: W. W. Siddé, te Oude en Nieuwe Wetering.
Gendt (bij Nijmegen): J. H. Hungen, te Heusden.
Huizen: J. E. Klomp te Oldebroek.

Afscheid van:

Dirkland: K. van As, Tekst: Ezech. 47:6a.
Goedereede: F. de Gilt, Tekst: Matth. 3:11.

Intrede te:

Hoogeveen: A. Meijers, Tekst: Coloss. 4:3-4.
Sloten: B. S. Dijkstra, Tekst: Joh. 1:6-7.

„De Reformatie“ is door zijn
grote oplage HET blad voor
FAMILIE-ADVERTENTIE.
Onze Gereform. kringen ge-
lieven daarmede te rekenen.

Te koop aangeboden
voor meestbiedende

de Jaargangen 1898 tot heden
van het Hand(Jaar-)boek der
Geref. Kerken.

(Alleen Jaargang 1905 ontbreekt).
Ook afzonderlijk verkrijgbaar.
Aanvragen te richten onder
No. 58, aan het bureau van dit
blad te Goes.

Een reisje naar Den Haag

loont ruimschoots de moeite
wanneer men zich een goede
PIANO of een degelijk
HARMONIUM wil aanschaffen.
In onze coll. (ruim 100 stuks
met vele grotere werken)
vindt ieder wat hij wenscht,
terwijl bij aankoop reiskosten
worden vergoed en garantie
stipt wordt nagekomen.

D. A. RIPPEN

Repr. v. h. Huis Mannborg
Gedipl. stemmer Mij „Toonkunst“
Piet Heinstraat 42, DEN HAAG.
Inlichtingen op aanvraag.
Levering franco.

ZENDINGSLIEDEREN

verzameld door een onderwijzer eener Kinderzendingsschool.

Dit bundeltje bevat 38 Zendingliederen, op daarbij
aangegeven, alom bekende wijzen, te zingen door kinde-
ren en groteren. Te gebruiken zoowel op kinderzendingss-
cholen als op andere zendingssamenkomsten.

Prijs 10.35; bij minstens 10 ex. 2 f 0.20 per ex.

GOES.

OOSTERBAAN & LE COINTRE.

IN ELK HUIS EEN ORGEL!

Ganzevoort's Orgelhandel
DIEZERSTRAAT 118 — ZWOLLE

heeft steeds in voorraad een groote keuze
ORGELS voor huiskamer, school en lokaal
Prijscouranten en leveringsvoorwaarden gratis op aanvraag

Voor een goede

Kerkelijke Administratie

gebruik men onze REGISTERS tot het inschrijven van

**Dooptleden, Lidmaten in vollen rechte
en Huwelijksinzegeningen**

in ledere dikte verkrijgbaar

Proefvellen op aanvraag ter inzage

Vorder zijn bij ons verkrijgbaar:

Attestatiën voor Dooptleden

„ „ „ Lidmaten in vollen rechte

Berichtkaarten verhuizing leden

Credentiebrieven

Beroepingsbrieven met Salarisregeling

Goes

OOSTERBAAN & LE COINTRE

Uitgave van OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

SCHOLENBOW

DOOR E. J. ROTHUIZEN, ARCHITECT TE ARNHEM,
H. J. KOCKX, ARCHITECT BIJ DE RIJKS-ONDERW.GEBOUWEN
EN K. BRANTS, HOOFDINSPECTEUR BIJ HET L. ONDERW.

Bovenstaand werk is onmisbaar voor H.H.
Architecten, alsmede voor elk GEMEENTE-
of SCHOOLBESTUUR, hetwelk bouwplannen
heeft. Dit boek behandelt heel uitvoerig zoowel de
gebouwen als de speeltoestellen en het meubilair.

Prijs gebonden in linnen stempelband f12.50

VRAAG PROSPECTUS!

ONESIFORUS-BANK

Voorstraat 78 te Utrecht.

Verstrekt geldleeningen aan Kerken en Scholen.

Geeft beleeningen op Incurante Obligaties,
uitgegeven door Kerken, Scholen, etc.

GEEFT UIT:

4½% 10-jarige Obligaties.

in stukken van f1000.—, f500.—, f250.— f100.— en f50.—

Hebt Gij al kennis
gemaakt met

DE MAATSCHAPPIJ

Christel. Sociaal-Economisch
Weekblad.

onder redactie van onze
meest bekende mannen en
vrouwen

?

Zoo niet, vraag dan nu
heden proefnummers aan de
DRUKKERIJ ORANJE NASSAU
BAARN

Dit belangrijke, goed ge-
illustreerde tijdschrift, zoo
goed als zonder uitsonde-
ring gunstig beoordeeld
en door de Christelijke
Pers hartelijk aanbevolen,
kost slechts f2.50 per
halfjaar en valt daarom
onder het bereik van ieder,
die op Sociaal-Economisch
gebied voorlichting van
Christelijke Voormannen
wenscht.

Ondergeteckende

te

adres

abonneert zich op
wenscht proefnummers v.

De Maatschappij

In open envelop gefran-
keerd met 2 cts. postregel
te zenden aan de Drukkerij
Oranje Nassau te Baarn.

Bezien w
wikkerk.
Eerst w
Dat bedra

Daar ke
En welk
Onze fo
De Ame
niet met
tente ste
Niet tui
geheel vrij
Onder h
genoemd
van de te
bracht, w
Ook de
leijzondere
auto kan
Auto's zijn
meente. N
wordt gez
erop of hi
kerk dan
zijn er ge
geest
nier-lezer
en term
Amerikaan
ten, die v
auto noor
niet, dat
de eer va